

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Mark- och miljödomstolen
Nacka tingsrätt

ÖVERKLAGANDE
2022-01-13

Kommunstyrelsen, 17186 Solna

Överklagande av kommunfullmäktiges i Solna stad antagande av detaljplan för Stallmästaregården m.m, KS/2021:218

Kommunfullmäktige i Solna stad antog 2021-11-24 detaljplan för Stallmästaregården m.m. Samfundet S:t Erik yttrade sig 2021-04-16 över granskningsförslaget och dessförinnan 2017-06-29 i samrådet (se bilaga 1 och 2). Vi gör här en kort aktualiserad redovisning och hänvisar i övrigt till utförligare text i bilagorna.

Detaljplanens stora och gestaltningsmässigt gravt avvikande konferens- och hotellbyggnad skulle vara till synnerligen stor skada för Stallmästaregårdens kulturhistoriskt ytterst värdefulla världshusmiljö, med verksamhet sedan mer än 350 år. Skadan är påfallande i vyerna både från norr och öster samt från landsidan, inte minst från Norrtull med den till världshuset relaterade tullporten.

Nybyggnaden är placerad inom skyddsområdet för byggnadsminnet Stallmästaregården och strider mot skyddsföreskrifterna från 1985, som anger att skyddsområdet ska hållas i sådant skick att byggnadernas utseende och karaktär inte förvanskas. Den omfattande skada som den i färg, form och volym avvikande byggnaden skulle orsaka i närmiljön exemplifieras tydligt av de fyra montage-bilder som tillkommit i detaljplanens reviderade gestaltningsprogram (2021-08-27), sid. 36–40, särskilt sid. 37 f.

Länsstyrelsen har märkligt nog, i strid mot skyddsföreskrifterna, redan 2019-06-28 beslutat att konferens- och hotellbyggnaden får uppföras inom byggnadsminnets skyddsområde. I beslutet anmälde den handläggande antikvarien avvikande mening och ansåg att ansökan skulle avslås.

Samfundet har i yttrandet 2021-04-16 (bilaga 1) klargjort att den stora nybyggnaden dessutom skulle komma att uppföras mitt över den ursprungliga uppfartsväg, som under 150 år var den enda vägen till gården och vars läge förklaras av anslutningen till vintervägen över Brunnsviken. Solna stads kommentar i granskningsyttrandet (2021-11-16, sid. 19) visar att man inte vill acceptera detta historiska faktum.

Samfundet har i bilaga 1 redogjort för den något komplicerade byggnadshistorien gällande f.d. linneförrådet, "Fyrkanten". Den föreslagna flyttningen strider i praktiken mot skyddsbestämmelserna (skyddsföreskrift nr 3), vilket på ett oegentligt sätt avfärdas i granskningsyttrandet.

Den till de äldre byggnaderna skickligt anpassade, väldesignade och kulturhistoriskt intressanta personalbyggnaden från 1951, med sin pergola mot vattnet, rivs enligt detaljplanen (se bilaga 1). Den omfattas inte av skyddsföreskrifterna, men bör absolut bevaras och skyddas mot förvanskning i enlighet med PBL 9 kap 34 § och 8 kap 13 §.

I bilaga 1 redovisas att den underbyggda grönyta med gångväg, som föreslås på platsen för personalbyggnaden, saknar historisk förankring, eftersom platsen har varit bebyggd åtminstone sedan 1700-talet. Detta bemöter Solna stad i granskningsyttrandet på ett oseriöst sätt med att skriva att grönytan ”är något positivt”.

Detaljplanens stora konferens- och hotellbyggnad – och dessutom flyttningen av ”Fyrkanten” och rivningen av personalbyggnaden – står i strid med lagen om Nationalstadsparken, vilken stadgar att inom en nationalstadspark får ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas. I Solnas fördjupade översiktsplan för Nationalstadsparken anges att ”endast mindre nya byggnader och anläggningar för kultur- och friluftssändamål” får byggas och de ”ska vara väl anpassade till natur och befintlig bebyggelse”.

Samfundet har framhållit att nybyggnadens påstådda bullerdämpande effekt är marginell och enbart gäller Värtabanan. Orsaken är att Uppsalavägen kommer att flyttas mot väster och få höga avskärmande byggnader mot öster, enligt ett långt gånget detaljplaneförslag (bilaga 1). Solna stad förklarar att man underlåtit att redovisa denna viktiga planering, med att skriva att ”enbart lagakraftvunna detaljplaner beaktas” (granskningsyttrandet sid. 19). Samfundet finner detta minst sagt anmärkningsvärt.

Samfundet S:t Erik hemställer att Mark- och miljödomstolen upphäver kommunfullmäktiges i Solna stad beslut att anta detaljplan för fastigheten Stallmästaregården m.m. med hänvisning till miljöbalkens bestämmelser om riksintressena Solna AB 37 (Haga-Ulriksdal) och framförallt Kungliga Nationalstadsparken (MB 4 kap 7 §), med Solnas fördjupade översiktsplan (2008). Dessutom gäller plan- och bygglagens förvanskingsförbud och rivningsförbud (PBL 8 kap 13 § respektive 9 kap 34 §). Samfundet önskar att domstolen före domslut begär yttrande av Riksantikvarieämbetet.

Stockholm den 13 januari 2022

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Susanne Ingo
Vice ordförande

Fredrik von Feilitzen
Hedersledamot

Bilagor:

1. *Angående förslag till detaljplan för Stallmästaregården, Solna stad (granskning), BND 2016:419, 2021-04-16*
2. *Samråd om förslag till detaljplan för Stallmästaregården, Solna stad, BND 2016:419, 2017-06-29*

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Till:

Byggnadsnämnden

Solna stad

byggnadsnamnden@solna.se

YTTRANDE

2021-04-16

Angående förslag till detaljplan för Stallmästaregården, Solna stad (granskning), BND 2016:419

Samfundet S:t Erik yttrade sig 2017-06-29 i samrådet över detaljplaneförslag för Stallmästaregården. Vi hemställde då att planförslaget skulle återkallas eftersom det stred mot byggnadsminnesbestämmelserna och skulle skada Kungliga Nationalstadsparken och kulturhistoriska riksintressen.

I det remitterade granskningsförslaget har den långsträckta konferens- och hotellbyggnaden minskats med 2 meter i höjd och 1,5 meter på bredden – och takets och fasadernas plåtbeklädnad har getts en grön färg. Ändringarna är marginella och påverkar inte Samfundets bedömning att detaljplanen är oacceptabel ur kulturhistorisk synpunkt.

Samfundet S:t Erik kompletterar här sitt samrådsyttrande, huvudsakligen med argument och information, som inte redovisats tydligt i plandokumentet eller framförts i samrådsyttrandena (enligt samrådsredogörelse 2021-03-02).

Gamla uppfartsvägen byggs över

Ingenstans finns nämnt att konferens- och hotellbyggnaden skulle komma att byggas mitt över det som under 150 år var Stallmästaregårdens uppfartsväg – från det att gården Brunnsvik anlades i början av 1630-talet (och där drottning Christina firade midsommar 1645). Vägen anslöt till vintervägen över Brunnsvikens is och vidare till vägen mot Uppsala. Det strategiska läget med de sammanlöpande vägarna är bakgrunden till etableringen av värdshusrörelsen.

Först i slutet av 1700-talet kompletterades uppfartsvägen med en väg längs den västra tomtgränsen och i början av 1800-talet tillkom den nuvarande vägen i gårdens mittaxel.

Den historiska vyn från Norrtull förstörs

Stockholms stadsgräns flyttades 1671 norrut, till uppenbar fördel för Stallmästaregårdens utskänkning. Från den ståtliga tullporten med de ännu bevarade tullstugorna från 1733 hade man utsikt över värdshuset och frestades till besök. Utblicken finns märkligt nog kvar, under den höga järnvägsbron. (Den intilliggande mindre bron kommer att rivas.) Den planerade konferens- och hotellbyggnaden, med sin dominerande och avvikande form och färg, kommer att utplåna denna historiska vy över Stallmästaregården – det enda man i praktiken kommer att urskilja är den stora moderna hotelldelen från år 2000.

F.d. linneförrådets flyttning en förutsättning

För att kunna uppföra det nya byggnadskomplexet är det nödvändigt att flytta bort det f.d. linneförrådet/Röda stugan, tidigare kallad Fyrkanten. Flyttningen beskrivs i den av Stallmästaregårdens fastighetsägare beställda antikvariska konsekvensanalysen (2020-11-20) som en ”starkt positiv konsekvens”. Samfundet hävdar att konsekvensen i stället är den rakt motsatta.

Byggnaden flyttas (och förses med en källarvåning med fönster mot vattnet) till en plats längre västerut än den ursprungliga. Konsekvensanalysen anger trots detta att den ”återtar en

historiskt relevant placering”. Det lilla 1700-talshuset var i själva verket placerat som en flygelbyggnad till mangårdsbyggnaderna, i symmetri med en likformad pumphusbyggnad. Huset var brygghus och nyttjades för brännvinsbränning. I samband med flyttning till i närheten av Tingshuset omkring 1870 byggdes Fyrkanten om till linneförråd. Huset återuppbyggdes efter en brand 1936 och flyttades 1951 åt öster 4-5 meter.

Enligt byggnadsminnesförklaringens skyddsföreskrifter 1985 får huset inte ”till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras”. Det är högst anmärkningsvärt att länsstyrelsen trots detta gett tillstånd till den genomgripande förändring som flyttningen skulle innebära.

En inte oviktig aspekt är dessutom att f.d. linneförrådet/Fyrkanten ligger i fonden av Brunnsviksvägen. Den röda byggnaden med sitt toppiga tak är redan på långt avstånd blickfång när man närmar sig Stallmästaregården från Bellevue, eller från Wenner-Gren Centers passage under Värtabanan. Om detaljplanen förverkligas kommer i stället det skarpt gröna byggnadskomplexet att bilda blickfång, med sin mot vägen helt fönsterlösa fasad.

Sammantaget finner Samfundet att den planerade flyttningen av f.d. linneförrådet/Fyrkanten från den plats den haft i 150 år strider mot fundamentala antikvariska principer.

Rivningen av personalbyggnad och pergola

Flyttningen av f.d. linneförrådet 1951 orsakades av bygget av Stallmästaregårdens nu rivningshotade personalbyggnad, med sin pergola mot vattnet. Den ritades av arkitekten Åke Widström och har ett dåtida modernt formspråk, men är skickligt anpassad till Tingshuset och helhetsmiljön och har ett uppenbart kulturhistoriskt och arkitektoniskt värde.

Detaljplanen innebär att man på platsen för personalbyggnaden skapar en gräsbevuxen, underbyggd sluttning med gångväg mot stranden. Grönytan med gångvägen uppmuntras märkligt nog av den anlitade byggnadsantikvariern (Konsekvensanalysens bilaga s. 4) trots att kartor och bilder visar att det på denna plats intill Tingshuset legat byggnader åtminstone sedan 1700-talet.

Även om personalbyggnaden inte ingår i byggnadsminnesförklaringen bör den skyddas mot förvanskning och rivning i enlighet med PBL 8 kap 13 § och 9 kap 34 §. Även den rivningshotade åttkantiga kiosken från 1980-talet har ett visst värde och bör bevaras.

Bullerfrågan

Samfundet vill understryka att den bullerdämpande effekt som konferens- och hotellbyggnaden påstått åstadkomma är negligerbar och enbart gäller ljudet från Värtabanan, eftersom Uppsala-vägen (och Annerovägen) kommer att flyttas mot väster, med mellanliggande planerade höga avskärmande byggnader (Östra Hagastaden). I miljökonsekvensbeskrivningen 2021-03-02 (s. 48) visas märkligt nog en framräknad bullerkarta för år 2040, utan att man tagit hänsyn till vägflyttningarna och de avskärmande byggnaderna.

Samfundet S:t Eriks sammanfattade synpunkter

Sammanfattningsvis skadas den exceptionellt värdefulla historiska, lantliga värdshusmiljön på ett oacceptabelt sätt av den stora och för platsen totalt främmande byggnaden. Dessutom innebär detaljplanen rivningar av värdefulla byggnader, en ur kulturhistorisk synpunkt oacceptabel husflyttning och grav förändring av skyddade grönytor med fällning av stora träd. De viktigaste lagstöden är miljöbalkens bestämmelser om riksintresset Nationalstadsparken (MB 4 kap 7 §), Kulturmiljölagens bestämmelser om byggnadsminnen och ovannämnda bestämmelser i PBL.

Samfundet S:t Erik hemställer att detaljplaneförslaget för Stallmästaregården återkallas.

För Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Susanne Ingo
Vice ordförande

Fredrik von Feilitzen
Hedersledamot

Samfundet S:t Erik
Stockholm

Byggnadsnämnden
Solna stad
byggnadsnamnden@Solna.se

2017-06-29

Samråd om förslag till detaljplan för Stallmästaregården, Solna stad

BND 2016:419

På 1600-talet uppfördes vid Stockholms två viktigaste landtullar utvårdshus, som kom att få stor betydelse, nämligen Liljeholmens vårdshus och Stallmästaregården. Liljeholmens vårdshusrörelse upphörde 1889 och huset revs 1909.

Stallmästaregården däremot har på ett unikt sätt haft oavbruten verksamhet sedan 1600-talets mitt. Vårdshusmiljön är välbevarad och blev 1985 byggnadsminne, tillsammans med ett omgivande markområde.

Det unika värdet understryks till yttermera visso av att Stallmästaregården på tvåfaldigt sätt ingår i kulturhistoriska riksintressen, dels riksintresset Ulriksdal/Haga (Solna AB 37) och dels Kungliga Nationalstadsparken, med dess fördjupade översiktsplan från 2008.

År 2000 byggdes en hotellänga i väster, som tyvärr påverkar den äldre miljön negativt, men som anpassats till de äldre byggnaderna i både form, färg och fasadmateriäl.

Trots Stallmästaregårdens heltäckande kulturhistoriska skydd har Solna stad nu för andra gången lagt fram ett detaljplaneförslag (det första upphävdes av mark- och miljödomstolen av formella skäl) som innebär en grav förvanskning av miljön och vad som bör rubriceras som en påtaglig skada på riksintressena.

Planförslaget medger uppförandet av en stor långsträckt byggnad, med konferensanläggning och ytterligare hotellrum, som den nye ägaren (sedan 2013) säger är ”nödvändig för en bibehållen konkurrenskraft”. Inget har framförts som indikerar att nybyggnaden skulle vara nödvändig för Stallmästaregårdens fortlevnad som vårdshus.

Huset placeras inom byggnadsminnets skyddsområde, nära och på två sidor omgränsande Tingshuset. Den skulle bli mycket framträdande när man närmar sig Stallmästaregården genom lindallén. Den karakteristiska Röda stugan/f.d. linneförrådet måste flyttas (till stranden) och en stor alm och två lönnar måste fällas.

Byggnaden, som är ritad av Wingårdh Arkitektkontor, är högre än de äldre husen och ”i sin helhet klädd i stålplåt som platsmålas”.

Post- och besöksadress	Telefon	E-kontakt	Plusgiro	Bankgiro	Org.nr.
Köpmangatan 5, nb 111 31 STOCKHOLM	08-21 09 24	kansli@samfundeterik.se www.samfundeterik.se	15 70 57 - 1	820-1550	80 2003 - 3950

Bildmontage från Brunnsviken och andra siktpunkter visar att huset blir avvikande och dominerande i miljön på ett sätt som strider mot alla rimliga kultur- och naturhistoriska hänsyn.

Samfundet S:t Erik instiftades 1901 med huvuduppgift att försvara Stockholms kulturhistoriska värden. I enstaka fall engagerar vi oss också i för Stockholm särskilt angelägna ärenden i grannkommunerna. Stallmästargården intar sedan sekler en viktig plats i Stockholms restaurang- och nöjesliv och är dessutom synlig från Norrtull och Bellevue.

Samfundet S:t Erik hemställer att detaljplaneförslaget för Stallmästaregården återkallas.

Samfundet S:t Erik

Monica Andersson
Ordförande

Fredrik von Feilitzen
Styrelseledamot

Post- och besöksadress	Telefon	E-kontakt	Plusgiro	Bankgiro	Org.nr.
Köpmangatan 5, nb 111 31 STOCKHOLM	08-21 09 24	kansli@samfundetsterik.se www.samfundetsterik.se	15 70 57 - 1	820-1550	80 2003 - 3950